

Fredagen den 16 mars

Kl. 09.00

*Om charterresorna
från Sturups flyg-
plats*

§ 1 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

§ 2 Om charterresorna från Sturups flygplats

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM erhöll ordet för att besvara *Nils Hjorths* (s) den 13 februari anmälda interpellation, 1978/79:145, och anförde:

Herr talman! Nils Hjorth har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att motverka en överströmning av charterpassagerare från Sturup till Kastrup.

För några år sedan gjordes på uppdrag av luftfartsverket en undersökning av chartermarknaden i Sydsverige. Undersökningen visade bl. a. att huvuddelen av resenärerna föredrar Sturup framför Kastrup som avreseflygplats. På grundval av denna information utformade luftfartsverket ett stimulanspaket för att – i överensstämmelse med allmänhetens önskemål – överföra chartertrafik från Kastrup till Sturup. Stimulansåtgärderna omfattade bl. a. rabatter till flygföretagen på landningsavgifterna. En förutsättning för att rabatter skulle utgå var att de medförde ökad trafik.

Under tiden 1975–1978, dvs. den period som chartertrafiken på Sturups flygplats har stimulerats, har antalet resenärer ökat med ca 100 000 från ca 70 000 till ca 170 000. Trafikökningen har medfört en intäktsförstärkning för luftfartsverket under år 1978 på mer än 10 milj. kr. Eftersom luftfartsverkets flygplatser utgör en ekonomisk enhet innebär detta att stimulansåtgärderna för chartertrafiken på Sturups flygplats på ett påtagligt sätt medverkat till att begränsa höjningen av luftfartsavgifterna.

I april i fjol beslöt riksdagen att införa en skatt på charterresor med flyg till utlandet. Skatten utgår med 100 kr. per passagerare. I Danmark har en charterskatt införts som utgår med 50 danska kronor, vilket motsvarar ca 40 svenska kronor. Härigenom uppstod en skillnad mellan den svenska och danska skatten på ca 60 kr. Eftersom skillnaden i flygplatsavgifter är ca 40 kr. har kostnadsskillnaden efter skattens införande blivit 100 kr. till Kastrups fördel. Med anledning härav uttalade skatteutskottet vid behandlingen av propositionen med förslag om införande av en charterskatt att utskottet förväntar att regeringen med största uppmärksamhet följer verkningarna av skatten för Sturups vidkommande och skyndsamt vidtar åtgärder för att eliminera konkurrenssnedvridningar till flygplatsens nackdel.

I skrivelse den 29 januari 1979 till regeringen framhåller luftfartsverket att en markant överflyttning av trafik till Kastrup från Sturup kommer att ske under sommarsäsongen 1979 om inte åtgärder som leder till en minskning av

Fredagen den
16 mars 1979

*Om charterresorna
från Sturups flyg-
plats*

nuvarande konkurrensskillnad mellan Kastrup och Sturup kan presenteras inom en snar framtid. Luftfartsverket räknar med att antalet charterresenärer från Sturup kommer att bli 25 % lägre än vad som beräknades före charterskattens införande i Sverige och Danmark. Verket anser vidare att en stimulans med minst 40 kr. per passagerare behövs för att trafiken på Sturup skall kunna bibehållas. Luftfartsverket konstaterar också att det inte är ekonomiskt försvarbart för verket att med egna medel stimulera resandet. Däremot är stimulanser med medel över den allmänna budgeten motiverade.

Mot den här bakgrunden har regeringen vid gårdagens regeringssammanträde beslutat att föreslå riksdagen att särskilda medel ställs till luftfartsverkets förfogande för stimulans av chartertrafiken på Sturups flygplats. Regeringens beslut grundas främst på allmänhetens önskemål om att kunna företa charterresor från Sturup och på ekonomiska bedömningar såväl för staten som helhet som för luftfartsverket. I enlighet med luftfartsverkets förslag föreslår regeringen att 2,5 milj. kr., motsvarande 40 kr. per passagerare, anvisas för ändamålet på tilläggsbudget III till statsbudgeten för innevarande budgetår.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för det positiva svaret på min interpellation.

Så här efteråt kan vi nog vara överens om att charterskatten inte var så lyckad. Vi var flera som varnade för dess införande, då vi befarade att det skulle leda till en konkurrensnedvridning till svensk nackdel. Vi fick också rätt i vår bedömning. Som jag framhöll i debatten i mars förra året, då beslutet om skatten fattades i riksdagen, ansåg jag det olyckligt att först stimulera chartertrafiken från Sturup medelst rabatter och sedan genom införandet av en skatt motverka den positiva utveckling som stimulansen medfört.

Anledningen till att luftfartsverket införde ett rabatt- och bonussystem var att researrangörerna bl. a. på grund av de högre flygplatskostnaderna på Sturup valde att i ökad utsträckning flyga från Kastrup. Den undersökning som verket gjorde bland allmänheten och som Anitha Bondestam omnämner i interpellationssvaret visade dock att större delen, eller 70 % av de tillfrågade i Sydsverige, föredrog Sturup som avreseplats. För att utjämna kostnadsskillnaderna vid avresor från Sturup kontra Kastrup utformades ett stimulanspaket.

Genom detta blev det under tiden från 1975 till 1978, som kommunikationsministern säger, en ökning av trafiken på Sturup med ca 100 000 resenärer. Det gav luftfartsverket en välbehövlig inkomstförstärkning på 10–11 milj. kr. per år.

Danmark införde en charterskatt med 50 danska kronor från den 1 oktober 1977. I Norge har man infört en skatt på 100 norska kronor den 1 april 1978. Ett förslag om charterskatt i Finland avslogs av riksdagen där. Den svenska charterskatten med 100 kr. började som bekant gälla fr. o. m. den 1 maj förra året.

*Om charterresorna
från Sturups flyg-
plats*

Då den svenska reseskatten var mer än dubbelt så hög som den danska, föreslog jag och några medmotionärer en annan utformning av skatten, så att luftfartsverket genom ökade stimulansåtgärder skulle få möjlighet att neutralisera kostnadsskillnaden. Vi befarade att den av regeringen föreslagna skattekonstruktionen skulle leda till en överströmning av charterresandet till Kastrup. Vi fann det angeläget från svensk synpunkt att resandet från Sturup kunde bibehållas och även fortsätta att öka. Dessutom var vi rädda för att en reseskatt kunde betyda en nedgång i själva flygplatsverksamheten genom minskat reseunderlag och att detta på sikt skulle innebära sysselsättnings-svårigheter.

Trafikutskottet som yttrade sig över skatteförslaget fann det angeläget att den positiva trend beträffande avresande charterresenärer från Sturups flygplats som kunnat konstateras och som torde bero på vidtagna åtgärder ej skulle vändas. Det är av vikt, sade man, att den föreslagna skatten ej leder till en överströmning av passagerare till Kastrup. Skatten bör därför ges en sådan utformning, framhöll man, att den ej medför snedvridande effekter eller i vart fall att sådana effekter i möjligaste mån elimineras.

Vid skatteutskottets behandling gjordes dock ingen ändring av regeringens förslag. Däremot pekade utskottet på möjligheten att över budgeten ge luftfartsverket medel för att ytterligare stimulera chartertrafiken, om utvecklingen av flygtrafiken skulle bli den motionärerna befarade. Man skulle med andra ord ge tillbaka något av de intäkter som reseskatten inbringande. Motionärerna ville i stället att verket skulle få en del av skatten i form av en särskild charterpassageraravgift.

Skatteutskottet framhöll angelägenheten av att regeringen med största uppmärksamhet skulle följa verkningarna av reseskatterna för Sturups vidkommande och skyndsamt vidta åtgärder för att eliminera konkurrens-snedvridningen till flygplatsens nackdel. Detta underströks i debatten av flera talare, som liksom utskottet framhöll vikten av en nordisk samordning på detta skatteområde. Förhoppningarna om en likartad nordisk beskattning har som jag nämnt inte infriats.

Luftfartsverket, som också varnade för reseskattens verkningar, har som statsrådet säger i sitt svar skrivit till regeringen och sagt att man beräknar en nedgång på 25 % i chartertrafiken, om inte någon utjämnings-effekt kan åstadkommas.

Som jag nämnde i min interpellation avtog ökningen i charterresandet från Sturup de sista månaderna under 1978. Under januari i år minskade chartertrafiken med 1,2 %, och man befarar en fortsatt nedgång om inga extra åtgärder vidtas från regeringens sida.

Nu har regeringen beslutat om särskilda medel till luftfartsverket för att stimulera chartertrafiken på Sturup. Luftfartsverket får 2,5 milj. kr. för ändamålet, och för det ber jag att få uttrycka min stora tillfredsställelse.

Om riksdagen hade följt vår motion förra året, hade vi sluppit denna extra omgång, men det skall inte den nuvarande kommunikationsministern lastas för. Statsrådet får dock räkna med att denna, får jag säga, skatteåterbäring blir årligen återkommande, och det vore bra om statsrådet tar med denna utgift

*Om charterresorna
från Sturups flyg-
plats*

när budgeten skall göras upp. Annars får vi återigen en extra onödig omgång. Jag får därför till slut fråga om kommunikationsministern är beredd att återkomma med ett anslagsäskande även för nästa budgetår.

GEORG DANELL (m):

Herr talman! Bakgrunden till charterskatten och hur den fungerar finns det ingen anledning att gå in på, det har såväl kommunikationsministern som Nils Hjorth berört. Jag vill bara göra ytterligare en kommentar.

Charterskatten är ett mycket bra exempel på en mycket dålig skatt – en skatt som verkligen understryker det vi i andra sammanhang kallar för rundgång. Det är en skatt vars motiv var att hindra chartertrafikens utveckling, men det uppnåddes aldrig under förra året. Det är en skatt som i övrigt har skapat krångel. Myndigheter och charterflygbolag är fortfarande inte överens om hur den skall fungera i praktiken. Skatten har också skapat en konkurrenssnedvridning och mycket stora problem på Sturup.

Nils Hjorth frågade om regeringen skall fortsätta att ge pengar till Sturup för att kunna hålla Sturup om ryggen gentemot Kastруп. Det är mycket troligt att så blir fallet, och det kommer säkert att bli fråga om ökade belopp. Det understryker att charterskatten har en mycket olycklig konstruktion.

Jag vill tillägga ytterligare en synpunkt. Charterskatten i dess nuvarande utformning drabbar enbart en typ av resande – det billiga resandet. Åker jag med reguljärflyg eller t. o. m. med vissa former av paketresor med reguljärflyg och hotellvistelse, drabbar inte charterskatten mig. Jag har aldrig förstått vad det skulle vara för politisk mening i att angripa just detta, så att säga, folkflyg över gränserna.

Det vore, herr talman, av intresse att höra om kommunikationsministern har någon allmän synpunkt på charterskatten. Har vi inte nu, efter ett par års erfarenhet av den, sett att det finns anledning att ompröva den?

Kommunikationsministern ANITHA BONDESTAM:

Herr talman! Jag vill anknyta till Georg Danells fråga i slutet av hans anförande. Georg Danell vet mycket väl att det är en fråga som bör ställas till budgetministern och inte till kommunikationsministern.

Vi måste komma ihåg att denna charterskatt har inbringat 100 milj. kr. till statskassan – det är inte oväsentligt i sammanhanget. Budgetminister Mundebo har vid två tillfällen, senast i december 1978, tagit upp frågan om att söka få till stånd likvärdiga regler i de nordiska länderna. Och enligt uppgift kommer han att göra det på nytt. Låt oss se om den vägen är framkomlig eller om det finns någon annan som bör övervägas.

Som svar på Nils Hjorths fråga om vi är beredda att även för nästa budgetår överväga en stimulans av nuvarande slag till Sturup kan jag tala om vad som i den delen står i propositionen angående tilläggsbudget III: "Frågan om bidrag till chartertrafiken under nästa budgetår får med beaktande av utvecklingen prövas senare. Det är vidare enligt min uppfattning angeläget att strävandena att åstadkomma en likformig nordisk lagstiftning fortsätter." Det betyder

alltså att vi, när vi ser hur utvecklingen ter sig, får överväga om vi skall återkomma med stimulans för nästa budgetår, om så skulle behövas.

NILS HJORTH (s):

Herr talman! Jag tackar för det svaret, kommunikationsministern.

Researrangörerna har intagit en avvaktande hållning. De har förväntat sig åtgärder för att eliminera konkurrensnackdelen för Sturup. Det är därför glädjande att man, i god tid före sommarsäsongen, får besked om den extra bonusen. Men nu får inte regeringen tveka när det gäller fortsättningen. Då kan chartertrafiken åter minska, och det är väl inte regeringens mening att chartertrafiken skall gå upp och ned i takt med regeringens i efterhand insatta stimulansåtgärder.

Det bästa är naturligtvis om både researrangörerna och flygpassagerarna vet att den uppnådda konkurrensneutraliteten i förhållande till Danmark kommer att bestå, så att de kan planera efter det i fortsättningen. Jag hoppas att kommunikationsministern tänker på det. Det vore givetvis bra om vi fick likvärdiga regler i Norden på detta område, men jag ställer mig tvivlande till att det är möjligt. I varje fall kommer det att ta lång tid, och vi får inte låta tiden rinna undan utan vi måste försöka se till att upprätthålla och helst öka den här trafiken, som utvecklats mycket glädjande.

De 2,5 miljonerna är avsedda att förbrukas innevarande budgetår. Det nya budgetåret börjar den 1 juli. Därför är det bråttom med att se till att få ytterligare medel för att stimulera trafiken nästa budgetår. Om man inte kan åstadkomma likvärdiga regler för hela Norden förutsätter jag att statsrådet med snabbhet och välvilja behandlar de framställningar som kan komma från verket om ytterligare extra anslag för kommande budgetår och att hon även tar med medel i budgeten för 1980/81.

GEORG DANELL (m):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att borttagandet av charterskatten är en fråga för budgetministern, men det är icke förty också en trafikpolitisk fråga. Charterskattens konstruktion är en principfråga. Precis som kommunikationsministern i den trafikpolitiska propositionen talar ganska mycket om vissa principfrågor när det gäller beskattning av vägtrafik, energiskatt etc. kan det finnas anledning att lägga principiella trafiksynpunkter på charter-skatten.

Nils Hjorth är ledamot av luftfartsverkets styrelse. Han talar förmodligen även i den egenskapen, föreställer jag mig. Han har god kännedom om sakförhållandena och vet att det inom detta område finns många intressen att försvara. Det är därför intressant att föra den här debatten.

Jag har i motion yrkat på avveckling av charterskatten. Jag inser väl att budgetläget är sådant att man inte gör det på en gång och kanske inte ens nästa budgetår. Men det är fullt klart att man måste ställa in siktet på att göra sig av med denna skatt. Nu framställs nämligen ökade krav på anslag för att ställa till rätta de tokigheter som blir resultatet av konkurrensen mellan Sturup och Kastrup, och det kommer säkert att framställas fler. Vi förde i går

Nr 106

Fredagen den
16 mars 1979

*Om charterresorna
från Sturups flyg-
plats*

en debatt i kammaren som också var i närheten av de här frågorna. Riksskatteverket kräver nya tjänster för att krångla sig ur alla regler.

Herr talman! Det jag nu säger innebär inte någon kritik mot den sittande kommunikationsministern, det är bara ett konstaterande av ett sakläge. Därför agerar jag mot charterskatten. Jag tror att det är värdefullt om allt fler funderar på principen: Skall vi ha en skatt som drabbar folkflyget över gränserna, när vi tillåter allt annat resande, både semester- och affärsresor, med reguljärt flyg? Jag tycker att den principen är felaktig. När man sedan ser de tekniska och ekonomiska konsekvenserna tycker jag att felet ytterligare understryks.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om utbyggnaden av långvården

Socialministern GABRIEL ROMANUS erhöll ordet för att besvara *Ingegerd Troedssons* (m) den 6 mars anmälda fråga, 1978/79:400, och anförde:

Herr talman! Ingegerd Troedsson har frågat mig om den nu träffade överenskommelsen med Landstingsförbundet innebär en sänkt ambitionsnivå från regeringens sida i fråga om utbyggnaden av långvården.

En överenskommelse har nyligen träffats mellan representanter för socialdepartementet och sjukvårdshuvudmännen om vissa ersättningar från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen under åren 1980–1981. Enligt överenskommelsen, som inom kort kommer att redovisas för riksdagen i en särskild proposition, skall bl. a. en ny ersättning införas från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen för att underlätta utbyggnaden av långtidssjukvården. Ersättningen skall utgå med 190 kr. per år och invånare i åldern 70 år och däröver, vilket innebär ett extra finansiellt stöd med ca 170 milj. kr. per år.

I överenskommelsen, som enhälligt antagits av Landstingsförbundets styrelse, konstateras att sjukvårdshuvudmännens planer för åren 1980–1984 innefattar en utbyggnad av långtidssjukvården med i genomsnitt ca 2 000 platser per år, dvs. totalt 10 000 platser under femårsperioden. Landstingsförbundet åtar sig att verka för att sjukvårdshuvudmännen genomför en utbyggnad av långtidssjukvården i enlighet med sina planer, dvs. igångsättning av byggande med i genomsnitt minst 2 000 nya vårdplatser per år under den period överenskommelsen omfattar, dvs. åren 1980–1981.

Denna punkt i överenskommelsen skall ses mot bakgrund av att den faktiska utbyggnaden av långtidssjukvården har blivit betydligt lägre än vad som framgått av sjukvårdshuvudmännens planer. Platstillskottet under åren 1974–1977 har varit i genomsnitt ca 1 400 platser per år. För år 1977 var tillskottet så lågt som 919 platser.

Utvecklingen har således visat att särskilda åtgärder behöver vidtas för att skapa garantier för att en ökad utbyggnadstakt för långtidssjukvården

verkligen kommer till stånd. Regeringen har här en ambitionsnivå som ligger klart över den hittillsvarande faktiska utbyggnadstakten. Genom den nu träffade överenskommelsen med Landstingsförbundet har vi anledning att räkna med en så omfattande utbyggnad av långtidssjukvården under de närmaste två åren som praktiskt går att åstadkomma.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret på min fråga, men jag är tyvärr inte särskilt tillfredsställd med det.

Man brukar ibland tala om de stora talens magi, och jag skulle i det här sammanhanget vilja tala om de runda talens magi. Det stridsrop om 10 000 nya långvårdspplatser som en del partier har gått ut med klingar inte lika positivt när man vet, att landstingens egna planer ligger betydligt högre och framför allt att behovet är betydligt större än så.

Trepartiregeringens äldresjukvårdsutredning redovisade ju förra året några olika alternativ för utbyggnad. Det första avsåg en utbyggnad med 2 300 platser per år, vilket då svarade mot landstingens egna planer. I ett annat alternativ belyste man en utveckling med 3 000 vårdplatser per år, vilket skulle svara mot det faktiska behovet, om det inte möttes på annat sätt än genom en utbyggnad av antalet vårdplatser.

Nu säger socialministern att landstingens planer inte har följts, men han diskuterar endast förhållandena under den tid då vi hade en socialdemokratisk regering. Det är riktigt att vi 1977 bara fick ett tillskott på drygt 900 platser, men förra året fick vi ett tillskott på 2 300 platser. Socialministern glömmer också att tala om att det träffades en överenskommelse mellan Landstingsförbundet och regeringen förra sommaren, där som en mycket viktig punkt ingick att landstingen skulle leva upp till sina planer och att långtidssjukvården skulle byggas ut i den takt som anges i gällande flerårsplaner. Dessa flerårsplaner omfattade ungefär 2 350 platser per år. Ser man nu på de allra mest aktuella planerna, som jag har inhämtat från Landstingsförbundet, finner man att de innebär att vårdplatsantalet beräknas öka med 4 700 under 1980 och 1981.

Detta ger faktiskt – socialministern får ursäktas – ett intryck av att man nu betalar landstingen 170 milj. kr. för att de skall bygga 350 platser färre per år än enligt sina egna planer. Överenskommelsen mellan regeringen och Kommunförbundet hösten 1975 om 100 000 nya daghemsplatser tillkom ju för att man skulle påskynda utbyggnaden av barnomsorgen. Den nu träffade överenskommelsen kan jag inte se annat än som en dämpning av regeringens planer, vilket jag tycker är utomordentligt beklagligt.

Man kan tänka sig vilket ramaskri det skulle bli, om regeringen träffade en överenskommelse med Kommunförbundet om att man inte skall bygga de 100 000 daghemsplatserna fram till 1981 utan ger kommunerna ett antal miljoner kronor för att de skall bygga 80 000 daghemsplatser fram till 1981. Det är precis lika viktigt, herr socialminister, att utvecklingen inom långtidsvårdens område håller samma takt som behovet, och detta behov är dess värre starkt växande.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag är förvånad över att Ingegerd Troedsson inte noterar det som något positivt att vi nu har lyckats få till stånd ett särskilt stöd till långvården med 170 milj. kr. genom denna överenskommelse. Ingegerd Troedsson, som själv har kämpat för ett särskilt stöd till långvården, borde väl tycka att det är bra att vi nu kan införa ett sådant stöd, som ger sjukvårdshuvudmännen möjlighet att fullfölja sina planer. Problemet är ju, att man inte har gjort det tidigare.

Jag citerade praktiskt taget ordagrant ur överenskommelsen, där det står att Landstingsförbundet åtar sig att verka för att sjukvårdshuvudmännen genomför en utbyggnad av långtidssjukvården i enlighet med sina planer, dvs. igångsättning av byggande med i genomsnitt minst 2 000 nya vårdplatser per år under den här tvåårsperioden. När överenskommelsen träffades hade vi inte någon officiell sammanställning av planerna. Därför står det "minst 2 000 platser", men överenskommelsen innebär, som jag här har citerat, att man skall bygga i enlighet med sina planer. Om de planerna, som Ingegerd Troedsson nu säger, visar att de preliminära uppgifterna om 4 700 platser står sig, är det ju så mycket bättre.

Jag är förvånad över kritiken, när vi har underlättat för landstingen att genomföra sina planer.

Som något positivt vill jag också nämna att jag, bortsett från Ingegerd Troedssons inlägg här, inte tror att denna fråga skall behöva vara partiskiljande, eftersom överenskommelsen har godkänts av en enhällig styrelse i Landstingsförbundet. Såvitt jag vet, har också socialutskottet vid behandling av frågan om långvårdens utbyggnad noterat denna överenskommelse på det sättet, att några ytterligare åtgärder från riksdagens sida i detta sammanhang inte behövs.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Den överenskommelse som träffades förra året innebar ett särskilt stöd till landstingen, bl. a. för att de skulle kunna fullfölja sin planerade utbyggnad av långtidssjukvården. Landstingen fick då 500 miljoner för innevarande år.

Det stöd som man nu har kommit överens om är inte mer specialdestinerat än det tidigare stödet. Det är ett allmänt stöd till landstingen. Det kan säkert vara en vettig utformning av det stödet, men det är inte relaterat till en viss utbyggnad.

Jag finner det utomordentligt anmärkningsvärt att socialministern säger att man inte kände till hur pass omfattande planerna är. Den LKELP som finns i tryck innebär ju en utbyggnad av långtidssjukvården med drygt 2 300 platser per år. Därför tycker jag att det för regeringen borde vara en rimlig målsättning att utgå från att i varje fall det antalet platser skulle byggas.

Vidare är det också så att behovet av långvårdspatser blir ännu större om utbyggnaden av hemsjukvården inte håller takt med ökningen av antalet vårdbehövande äldre. Dess värre gör den inte det.

Jag tycker det är bra att man i den här överenskommelsen har ökat stödet

till hemsjukvården, men vi måste också se till att parallellt med detta ytterligare stimulera utbyggnaden av långtidssjukvården.

Det hade varit utomordentligt önskvärt om man verkligen hade satt sig in i hur stort behovet är och vilka planer som förelåg, då man gick till förhandlingsbordet.

Den här debatten ger inte intryck av att man med alla krafter verkligen vill främja den erforderliga utbyggnaden av långtidssjukvården.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Det är just för att vi är så eniga om att det finns ett utomordentligt stort utbyggnadsbehov på detta område som vi nu har infört ett särskilt stöd till långtidssjukvården, där det också i avtalet konstateras att Landstingsförbundet åtar sig att verka för att antalet platser byggs ut i enlighet med planerna och att detta innebär minst 2 000 nya platser per år.

De uppgifter som Ingegerd Troedsson nämnde här är ju preliminära, men om det visar sig att de står sig är det klart att de skall förverkligas enligt avtalet.

Jag kan inte förstå den här sifferexercisen. Jag tycker att det borde ha varit naturligt för Ingegerd Troedsson, som är engagerad på detta område, att se det som positivt att ett särskilt stöd för långvården nu har införts och att Landstingsförbundet har åtagit sig att verka för att planerna förverkligas. Det är visserligen sant att det fanns sammanställningar redan tidigare – de här planerna revideras som bekant år från år – men det är tyvärr också så, att tidigare planer inte har förverkligats. Det är just därför som det är så viktigt att man har förbundit sig att verka för att planerna skall förverkligas, vilket faktiskt är en nyhet i sammanhanget.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det som socialministern säger här stämmer inte med verkligheten. Den överenskommelse som träffades förra året och som riksdagen antog strax före jul innebar att landstingen för åren 1979 och 1980 förband sig att leva upp till sina planer. De planerna omfattade för år 1980 ca 2 350 platser, så detta kan rimligtvis inte vara en nyhet. Det är detta som ger det litet sorgliga intrycket och som gör att man får en känsla av att ambitionsnivån skulle ha sänkts och att den överenskommelse för 1980 som redan har träffats om att landstingen skulle leva upp till sina planer om 2 350 platser nu har mildrats till att gälla endast 2 300 platser. Detta ser inte bra ut, och det ger oss inte en känsla av att man från regeringens sida verkligen med alla krafter vill stimulera landstingen att leva upp till ambitionerna.

Det särskilda statsbidraget på 170 milj. kr. får ju landstingen vare sig de lever upp till sina planer eller inte, så det är inte mer bindande för landstingen än det löfte om särskilt stöd för innevarande år som förra årets överenskommelse innebar.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Om man lägger de här två överenskommelserna bredvid varandra och studerar dem, finner man att årets är betydligt mer bindande i sin formulering. Det tror jag att Ingegerd Troedsson också erkänner, om hon läser formuleringarna.

Det senaste avtalet är inte uttryck för någon sänkt ambitionsnivå, utan det står i avtalet att Landstingsförbundet förbinder sig att verka för att utbyggnaden sker i enlighet med huvudmännens planer – samma målformulering som i det tidigare avtalet. Beträffande planerna sägs det att det blir en utbyggnad med minst 2 000 platser. Antalet platser kan alltså vara *högre*, och i så fall är ju det värdefullt, eftersom vi är överens om att långvården är ett bristområde.

Jag tror ärligt talat att Ingegerd Troedsson här talar litet mot bättre vetande, när hon beskyller Landstingsförbundets eniga styrelse och regeringen – och tydligen också det eniga socialutskottet, som har godkänt att det inte behövs några särskilda åtgärder från riksdagens sida i detta sammanhang – för att stå för en sänkt ambitionsnivå. Det är inte fråga om någonting sådant, och det vet Ingegerd Troedsson, utan det här är – ursäkta att jag säger det – en litet gnällig sifferexercis.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Ingen vore gladare än jag om det vore på det viset. Men jag tycker uppriktigt sagt att det är litet slött att man inte har kollat upp landstingens egna planer, som föreligger i tryck för de här åren, innan man sätter sig vid förhandlingsbordet. Jag tycker att det hade varit angeläget att sätta målet så högt att man försökte uppnå minst de 2 350 platser som fanns upptagna i långtidsplanen och som vi redan de facto har träffat överenskommelse om.

Jag är naturligtvis glad om socialministern nu säger att det här innebär att landstingen förbinder sig att leva upp till de planer som faktiskt föreligger, men det hade sett ännu bättre ut om regeringen hade varit angelägen att sätta målet vid minst 2 350 platser i stället för vid de 2 000 som har nämnts i överenskommelsen.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Jag är ledsen över den debatteknik, som går ut på att det hade varit bra om man, innan man tog plats vid förhandlingsbordet, hade satt sig in i siffrorna osv. Ingegerd Troedsson inser säkert att de långtidsplaner som fanns i somras är lika väl kända för oss som för henne, men hon vet också att planerna förnyas. Det finns i dag ingen officiell sammanställning över landstingens planer, men de preliminära uppgifterna tyder på att man planerar en utbyggnad med över 2 000 platser per år. Det är i så fall bra. Det stämmer med vad som sägs i avtalet, att man skall verka för att huvudmännens planer uppfylls, och att de planerna innebär en utbyggnad med minst 2 000 platser.

Här finns alltså ingen skillnad i sak, utan Ingegerd Troedsson driver en

sifferexercis som inte har underlag i verkligheten. Varför skulle Landstingsförbundets styrelse – också Ingegerd Troedssons partivänner – gå in för en sänkt ambitionsnivå? Varför skulle regeringen göra det? Det finns inget sakligt motiv för ett sådant påstående, utan det är ett rent misstänkliggörande. Jag beklagar det sättet att föra diskussionen om dessa viktiga frågor.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det är inte fråga om något misstänkliggörande utan om att tillgodose det utomordentligt stora, på många håll skriande, behov som finns av långvårdsplatser. Det hade betytt mycket för landstingens ambitioner om man hade satt målet i relation till de planer som redan förelåg från landstingens sida. Men är vi överens om att 2 350–2 400 platser till varje pris måste fram, låt oss då hjälpas åt att se till att de också kommer fram.

Socialministern GABRIEL ROMANUS:

Herr talman! Låt oss vara överens om att här finns ingen sänkning av ambitionsnivån. Om Ingegerd Troedsson hävdar något annat, uttalar hon därmed en ganska hård kritik mot sina egna partivänner i Landstingsförbundets styrelse, som enhälligt har skrivit under detta avtal. Låt oss hjälpas åt att få till stånd en ökad utbyggnadstakt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om gymnasiestudier kombinerade med elitidrott

Statsrådet BIRGIT RODHE erhöll ordet för att besvara *Georg Anderssons* (s) den 9 februari anmälda interpellation, 1978/79:143, och anförde:

Herr talman! Georg Andersson har, mot bakgrund av att regeringen inte föreslagit någon utvidgning av försöksverksamheten med kombination av gymnasieskolestudier och elitidrott under budgetåret 1979/80 och att enligt uppgifter i massmedia en motsvarande verksamhet bedrivs för 16–18-åringar inom den kommunala vuxenutbildningen i Stockholm, ställt följande tre frågor till mig:

1. Är det regeringens avsikt att kombinationen av gymnasiestudier och elitidrott som skolöverstyrelsen (SÖ) föreslagit i stället skall ske inom den kommunala vuxenutbildningen?

2. Vilka motiv har, i så fall, regeringen för att gå emot SÖ:s förslag?

3. Sker den ovannämnda verksamheten i Stockholm inom ramen för gällande bestämmelser?

Låt mig inledningsvis konstatera att skälet till att regeringen inte ansåg sig kunna föreslå en utökning av försöksverksamheten på sätt SÖ föreslagit var att en enig riksdag så sent som i april förra året ansåg att försöksverksamheten borde utvärderas innan den ytterligare byggdes ut. Som jag har redovisat i årets budgetproposition har en utvärdering av försöksverksamheten påbör-

Fredagen den
16 mars 1979

*Om gymnasie-
studier kombine-
rade med elitidrott*

jats men ännu ej avslutats.

Att regeringen inte föreslagit någon utökning av verksamheten får inte tolkas så att regeringen vill ta bort möjligheterna att kombinera utövning av elitidrott med studier inom gymnasieskolan och i stället anordna motsvarande verksamhet enbart inom kommunal vuxenutbildning.

Regeringen har därför inte för avsikt att upphäva möjligheten att kombinera elitidrott med gymnasiestudier. Däremot bör det övervägas om inte erfarenheterna av den nuvarande försöksverksamheten är sådana att man redan nu kan hitta en mer permanent form för att tillgodose detta syfte inom ramen för den reguljära verksamheten i gymnasieskolan. Regeringen kommer därför att ge SÖ i uppdrag att i samråd med bl. a. Sveriges riksidrottsförbund göra en sådan bedömning. SÖ kommer samtidigt att få i uppdrag att redovisa i vad mån åtgärder bör vidtas för att möjliggöra kombination av studier och elitidrott även utanför gymnasieskolan.

Efter samråd med statsrådet Wikström, som närmast ansvarar för den kommunala vuxenutbildningen, vill jag vidare anföra följande.

Enligt uppgift från Stockholms skoldirektion har de "idrottselever" som går i den kommunala vuxenutbildningens dagundervisning i Stockholm tagits in under ordinarie intagningsperiod och på samma sätt som gäller för kommunal vuxenutbildning (KOMVUX) i övrigt. De har tagits in genom individuell bedömning av intagningsnämnden. Ingen generell dispens har lämnats. De former av dispens som kommit i fråga är dels från kravet på lägsta ålder, dels från förbudet att tas in i KOMVUX direkt efter ett avhopp från gymnasieskolan. I båda fallen ligger beslutanderätten på lokal nivå.

Flertalet av eleverna går i gymnasieskolekurser inom tvåårig social linje. Inga andra elever har avvisats för att bereda plats för "idrottseleverna". Enligt Stockholms skoldirektion anordnas inga kurser för enbart "idrottselever". I några kurser är dock "idrottseleverna" i klar majoritet.

Av tillgängliga uppgifter att döma har intagningen av eleverna således skett på ett formellt korrekt sätt.

Det är i och för sig bra att enskilda studerande, som utövar elitidrott utnyttjar KOMVUX för att skaffa sig en utbildning jämsides med idrottsutövandet. Detta måste givetvis dock ske inom de bestämmelser som gäller för KOMVUX. Några "idrottsgymnasier" med undervisning i ämnet elitidrott skall givetvis inte byggas upp inom KOMVUX-organisationen.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Birgit Rodhe för svaret.

Vi vet att ungdomar som väljer idrottsutövning framför utbildning kan få svårt att finna lämplig sysselsättning när deras aktiva idrottstid är slut. Detta kan medföra sociala problem och störningar för både dem själva och andra. Det är därför, enligt min mening, starkt socialt motiverat att skolan och idrottsrörelsen försöker finna former där utbildning och idrottsträning på ett vettigt sätt kan kombineras med varandra.

Det är av denna anledning försöksverksamheten med idrottsgymnasier pågår i ett antal kommuner – f. n. 13 kommuner. Den här försöksverksam-

heten har tilldragit sig stort intresse. Våldigt många kommuner vill vara med och bygga ut denna verksamhet och har därför lämnat in förfrågningar och ansökningar till SÖ och Riksidrottsförbundet. Detta beror naturligtvis på att man upplever ett starkt behov bland ungdomarna av den här formen av kombination mellan idrottsutövning och utbildning.

Den försöksverksamhet som hittills har bedrivits har inte omfattat lagsporterna, och det är en brist. Skolöverstyrelsen ansåg att frågan huruvida lagsporterna skulle inordnas i försöksverksamheten och under vilka former det i så fall skulle ske behövde utredas ytterligare. Så har nu skett, och det har resulterat i att skolöverstyrelsen föreslagit att försöksverksamheten fr. o. m. läsåret 1979/80 skall utvidgas till att omfatta även lagsporterna. SÖ kom alltså med ett konkret förslag om utbyggnad från nuvarande 13 kommuner till 20 kommuner. Men regeringen sade nej i budgetpropositionen, och det väckte naturligtvis besvikelse. Regeringen ville inte utvidga försöksverksamheten till att gälla också lagsporter.

Samtidigt kom rapporter om att man i Stockholm startat sådan verksamhet inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen. Men för att det skall vara möjligt krävs dispens för de flesta eleverna. Av en artikel i tidningen Skol-Stockholm framgår att de flesta eleverna vid vuxengymnasiets idrottslinje fått dispens för att studera där. Dispens erfordras på grund av att de inte är fyllda 18 år. Det sägs också i den artikeln att de i första hand valts ut efter sina idrottsmeriter, eftersom det är de medverkande idrottsförbunden som står för uttagningen. I Birgit Rodhes svar sägs att eleverna tagits in genom individuell bedömning av intagningsnämnden. Någon generell dispens har inte lämnats. Intagningen av elever har skett på ett formellt korrekt sätt, uppger Birgit Rodhe.

Jag bara konstaterar att uppgifterna i tidningen Skol-Stockholm och i Birgit Rodhes svar inte stämmer överens, men vi lär väl inte i denna debatt kunna utreda dessa förhållanden. Jag avser inte heller att nu göra något försök i den riktningen. Jag vill bara peka på de olyckliga konsekvenser som kan uppstå, om kombinationen gymnasiestudier och elitidrott flyttas från gymnasieskolan till vuxenutbildningen. Jag tolkar Birgit Rodhes svar så, att det inte är hennes avsikt att medverka till en sådan utveckling.

Genom de motioner som har väckts av oss socialdemokrater och ett antal centerpartister blir det lyckligtvis möjligt att förverkliga det förslag om elitidrott inom lagsporter, kombinerad med gymnasiestudier, som SÖ har lagt fram. De överväganden om permanentning av verksamheten som Birgit Rodhe nu talar om behöver enligt min mening inte vara något hinder för utvidgning till lagsporter.

Fördelarna med SÖ:s förslag är uppenbara. För det första slipper man laborera med dispenser av olika slag. Och för det andra, vilket jag betraktar som viktigast, kan verksamheten då byggas ut på ett mera planmässigt sätt. Det gäller såväl geografiskt som vid fördelning mellan olika lagsporter. Riksidrottsförbundet har den 19 februari presenterat ett förslag som jag tycker rätt väl fyller dessa krav. Där föreslås att idrottsgymnasier i lagsporter skall få inrättas avseende bandy i Sandviken, basket i Jönköping, fotboll i Borås och

*Om gymnasie-
studier kombine-
rade med elitidrott*

Västerås, handboll i Göteborg och ishockey i Skellefteå. Inom ramen för 20 kommuner finns det utrymme för ytterligare en ort. Denna tjugonde ort är inte namngiven i det här förslaget.

Sammanfattningsvis vill jag framhålla att det vore olyckligt om kombinationen elitidrott och gymnasiestudier skulle komma att utvecklas inom ramen för vuxenutbildning. Verksamhet av denna modell har visat sig medföra ganska betydande problem. Därför är det som sig bör att regeringen går mot ett nederlag i riksdagen i denna fråga.

Statsrådet BIRGIT RODHE:

Herr talman! Som Georg Andersson konstaterade är vi helt eniga om – det är bara tidpunkten som vi kan ha olika meningar om – att den utbyggnad som är önskvärd, dvs. kombinationen av gymnasiestudier och idrott, skall ske inom den vanliga gymnasieskolan/ungdomsskolan och inte inom KOMVUX genom några särskilda anordningar och dispenser.

De frågor som Georg Andersson i övrigt tar upp är ju sådana som redan har anhängiggjorts i riksdagen genom budgetpropositionen. Jag är naturligtvis också medveten om att det finns motioner från flera håll – jag vill tillägga även från företrädare för mitt parti – om att en utökning av försöksverksamheten skall komma till stånd. Därmed får riksdagen tillfälle att senare ingående diskutera denna fråga.

Vad jag har velat göra i mitt svar är framför allt att ge ytterligare bakgrundsinformation i frågan och också tala om vilka åtgärder regeringen avser att vidta. Debatten i själva sakfrågan bör enligt min mening anstå till ett senare tillfälle.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara kommentera en sak. Birgit Rodhe säger att det föreligger motioner också från företrädare för hennes parti. Man kan notera det något märkliga förhållandet att den sakkunnige i departementet i dessa frågor har valt att motionera i riksdagen om en sak som han inte har fått igenom i regeringen. Den motionen väcktes dock först sedan det stod klart att socialdemokrater och centerpartister skulle bilda en majoritet emot regeringens budgetproposition på den här punkten.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om subventionerna till broilerbranschen

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Lena Öhrsviks* (s) den 8 mars anmälda fråga, 1978/79:415, och anförde:

Herr talman! Lena Öhrsvik har frågat mig varför regeringen avser att slopa subventionerna till broilerbranschen.

Den 1 juli 1976 infördes ett prisstöd till broilernäringen på 20 milj. kr. motsvarande ca 55 öre per kg. Prisstödet infördes för att branschen under en

Fredagen den
16 mars 1979

*Om subventionerna
till broilerbran-
schen*

övergångsperiod skulle få möjlighet att anpassa sin produktion till det inhemska avsättningsutrymmet. Under budgetåret 1976/77 vidtogs även vissa andra åtgärder inom jordbruksregleringens ram för att åstadkomma balans på marknaden. Vid utgången av år 1977 hade också en viss anpassning skett till marknaden. Under första delen av år 1978 förbättrades lönsamheten inom branschen. Under senare delen av år 1978 började situationen på broilermarknaden på nytt karakteriseras av en relativt hög produktion med åtföljande lagerökning.

Målsättningen måste vara att en anpassning skall ske av produktionen till det inhemska avsättningsutrymmet. Prisstödet har varit ett medel att hjälpa till med detta. Näringen har nu haft nästan tre år på sig att få till stånd en sådan marknadsanpassning, varför regeringen övervägt att ompröva stödet. Regeringen är medveten om det besvärliga marknadsläge som näringen uppenbarligen på nytt befinner sig i och som uppstått under den allra senaste tiden. Regeringen kommer därför att medge att ca 5 milj. kr. av det belopp på 20 milj. kr. som anslagits till prisstöd för broiler under innevarande budgetår får användas till marknadsreglerande åtgärder i syfte att åstadkomma balans på marknaden.

Det är emellertid enligt min mening önskvärt att man inte får en höjning av broilerpriset, vilket man kan få om prisstödet tas bort. Om man bibehåller prisstödet innebär detta att man kan hålla konsumentpriset ca 70 öre lägre än i ett läge utan prisstöd. Det är emellertid angeläget, bl. a. från kost- och näringssynpunkt, att broiler ges ett rimligt konkurrensläge gentemot andra köttslag, varför det finns skäl att överväga en viss omfördelning av nu utgående subventioner i samband med den prisuppgörelse som kommer att träffas per den 1 juli 1979.

Regeringen kommer nu att noga följa utvecklingen inom näringen under våren 1979. Om förhållandena påkallar ett fortsatt stöd under budgetåret 1979/80 är regeringen beredd att överväga fortsatt prisstöd. Jag vill dock ånyo understryka att det är nödvändigt att produktionen anpassas till efterfrågan snarast möjligt.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag får tacka för det något lugnande beskedet.

Sedan jordbruksministern för ett par veckor sedan meddelat företrädare för broilerbranschen att subventionerna skulle tas bort den 1 juli har stor oro spridit sig bland de anställda och hos aktuella kommuner.

De anställda i denna bransch, som under flera år haft problem, reagerade mycket kraftigt inför så snabba och omfattande förändringar av samhällets stöd. Jordbruksministern har redan fått ta del av deras synpunkter både genom en skrivelse och genom personligt sammanträffande.

Här har stat och kommun medverkat vid etableringar och rekonstruktioner. Då kan man ju inte på ett par månader riva ner vad som mödosamt byggts upp. Ivo Foods anläggning i Kristvallabrunn i Nybro kommun skulle bli direkt nedläggningshotad. Den situationen har man tyvärr varit i flera gånger. Men efter långa förhandlingar och med hjälp av statliga lån och kommunala

Fredagen den
16 mars 1979

*Om subventionerna
till broilerbran-
schen*

subventioner kom man i våras fram till en lösning. Man vågade åter tro på en trygg anställning. Så kommer då detta utspel, som – om det genomfördes – omgående skulle ställa 135 personer utan arbete.

Vilka övriga konsekvenser det kunde få för branschen i stort har man ännu inte kunnat överblicka. Enbart i mitt hemlän skulle det i alla fall bli tal om en total nedläggning i Kristvallabrunn samt en uppskjuten utbyggnad hos Guldfågeln i Mörbylånga på Öland, där man så väl behöver nya arbetstillfällen.

Hos Nybro kommun har man inte tagit uppgifterna om slopade subventioner på allvar. Det vore orimligt, säger man, att dra in den lilla subvention det ändå rör sig om i jämförelse med subventionerna till kött- och fläskbranschen. Detta måste också ställas i relation till arbetstillfällena.

Kristvallabrunn är en av länets hårdast drabbade orter när det gäller sysselsättningen. För ett år sedan lade textilindustrin Krajo ned sin verksamhet. För en månad sedan gick ett sågverk i konkurs. För kommunen i övrigt är situationen inte heller särskilt lysande. Nedläggning inom glasindustrin är ju högaktuell.

Givetvis måste man ibland acceptera justeringar och förändringar, men jag tycker att samhällsstödet måste ha till uppgift att garantera de anställda trygghet. Därför är jag glad över att jordbruksministern har backat något från sitt ursprungliga förslag. Jag är särskilt glad över beskedet att det från kost- och näringssynpunkt är angeläget att hålla priset på broiler nere och att det finns skäl att överväga en viss omfördelning av subventionerna i förhållande till andra köttslag. Misstanke har nämligen funnits om att mäktiga lantbruksintressen legat bakom och tryckt på. Broilerbranschen är ju relativt liten och har inte alltid så lätt att göra sig hörd.

Jag vill bara ha några kompletterande uppgifter: Är jordbruksministern beredd att också på annat sätt stimulera en ökad konsumtion, så att produktionen kanske kan behållas på nuvarande nivå? Och kommer ett eventuellt beslut om förändringar att föregås av samråd med de anställda och resp. kommuner?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! På Lena Öhrsviks allra senaste fråga, om angelägenheten av att man stimulerar till ytterligare broilerkonsumtion, vill jag svara att vi är helt eniga på den punkten.

Som jag anförde i mitt svar kommer regeringen att mycket noga följa utvecklingen under våren 1979, och om förhållandena påkallar det är regeringen beredd att överväga frågan om ett fortsatt prisstöd. Men jag vill ytterligare understryka att det är utomordentligt viktigt att näringen försöker anpassa sin produktion till det avsättningsutrymme som finns inom landet.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag tackar för det kompletterande svaret och vill bara tillägga, att det ju i grunden inte handlar om några ören hit eller dit i subvention per kilogram, utan om principen och hållfastheten i samhällsstödet och om samordning och planering för framtiden.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 106

Fredagen den
16 mars 1979

Om vattenförsörjningen i Erstorp i Östergötland

§ 6 Om vattenförsörjningen i Erstorp i Östergötland

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Anders Dahlgrens* (c) den 26 februari anmälda interpellation, 1978/79:149, och anförde:

Herr talman! Anders Dahlgren har med anledning av ett vid jordbruksdepartementet tidigare anhängigt besvärssärende frågat mig om jag är beredd att ge min syn på den långa handläggningstiden för frågan om Erstorps försörjning med friskt hushållsvatten. Anders Dahlgren har vidare frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att snabbt lösa vattenproblemen för hushållen i Erstorp.

Såsom redovisats i interpellationen blev under hösten 1976 och vintern 1977 såväl människor som djur sjuka i vissa hushåll i Erstorp, som ligger i Finspångs kommun. Då en undersökning av vattnet visade att fenolhalten varit förhöjd, misstänkte man att vattnet i brunnarna på berörda fastigheter förorenats av den ved- och barkhantering som bedrivits i ett intilliggande täktområde. Även sedan denna hantering upphört och fenolhalten återgått till normala värden uppträdde emellertid vissa sjukdomssymtom. Uppmärksamheten riktades då mot en del av grustäktområdet, där vissa fyllnadsmassor som bestod av byggnads- och industriavfall deponerats. Länsstyrelsen förelade därför den 21 juli 1978 med stöd av miljöskyddslagen och vattenlagen Erstorps Grusaktiebolag att ta bort massorna.

Bolaget besvarade sig över länsstyrelsens beslut. Med hänsyn till nya uppgifter, som redovisats i besvärssärendet, bedömdes det nödvändigt att göra vissa kompletterande utredningar. Ärendet har därefter avgjorts så snart det varit möjligt. Regeringens beslut, som fattades den 22 februari i år, innebär att länsstyrelsens föreläggande fastställts. Tiden för borttagande av massorna har dock förlängts t. o. m. utgången av maj månad 1979.

När det gäller den allmänna frågan om kommuners skyldigheter att svara för vattenförsörjningen finns det regler härom i lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. För allmän vatten- och avloppsanläggning är i regel kommun huvudman. Enligt bestämmelser i lagen skall för sådan anläggning fastställas ett verksamhetsområde. Detta utgör det område inom vilket vattenförsörjning och/eller avlopp skall anordnas. Inom verksamhetsområdet har huvudmannen för anläggningen skyldighet att låta ägare av fastighet bruka anläggningen. Fastighetsägaren är å andra sidan skyldig att betala avgifter till huvudmannen. Utanför fastställt verksamhetsområde har

Fredagen den
16 mars 1979

*Om vattenförsörj-
ningen i Erstorp
i Östergötland*

huvudmannen ingen skyldighet att tillhandahålla vatten. Vattenförsörjningen är i dessa fall i första hand en angelägenhet för fastighetsägarna själva. Kommunen skall dock sörja för att allmän vatten- och avloppsanläggning kommer till stånd, om det behövs med hänsyn till den allmänna hälsovården. Underlåter kommunen det, kan länsstyrelsen vid vite ålägga kommunen att fullgöra sina skyldigheter i dessa avseenden.

De aktuella hushållen i Erstorp ligger inte inom verksamhetsområdet för allmän vatten- och avloppsanläggning. Något föreläggande om anordnande av sådan anläggning för hushållen i Erstorp har inte utfärdats av länsstyrelsen. Regeringens möjligheter att i enskilda fall ingripa enligt lagen om allmänna vatten- och avloppsanläggningar är begränsade till sådana fall då beslut enligt denna lag överklagas till regeringen.

Jag vill i detta sammanhang nämna att det aktuella fallet f. n. också är föremål för prövning vid allmän domstol. Ägarna till berörda fastigheter har yrkat skadestånd av kommunen och grusbolaget för bl. a. person- och saksador.

Med hänsyn till vad jag nu redovisat anser jag det inte möjligt för regeringen att ingripa i frågan om att ordna vattenförsörjningen för de boende i Erstorp.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Tack för svaret!

Jag fäste mig vid första meningen i svaret – "med anledning av ett vid jordbruksdepartementet tidigare anhängigt besvärssärende" osv. Ja, det var en av anledningarna till min fråga. I den arbetspromemoria som jag hade var det tänkt att detta beslut skulle fattas den 19 oktober. Det var nu inte möjligt. Men när februari månad kom och inget definitivt ställningstagande hade gjorts, då ställde jag frågan. Nu är beslutet fattat, och jag vill gärna säga att jag tycker att det var ett riktigt beslut.

Att jag har ägnat den här frågan speciell uppmärksamhet och fäster särskild vikt vid den beror på att en kommun är indirekt inblandad. Jag är medveten om svårigheterna för regeringen när det gäller att förelägga kommunen beslut om att förse de skadelidande med friskt vatten. Men kvar står att det naturligtvis är en helt oacceptabel situation för dem som har drabbats, oavsett vem som är vållande till vattenföroreningarna. Jag tycker nog att det i en sådan situation borde vara en självklarhet för kommunen att förse dem inom kommunen som har drabbats med vatten.

Jag vet att länsstyrelsen, som enligt min mening har handlagt ärendet berömvärt i flera avseenden, för kort tid sedan har samlat parterna för en överläggning om hur vattenfrågan skall lösas. Det är min förhoppning att kommunen skall känna sitt ansvar i den situation som har uppkommit. Det kan nu rimligen inte vara fråga om att till varje pris försäkra sig om betalning för vattenledningsdragning, utan det är kommunens samhällsomsorg som bör präglade den fortsatta handläggningen.

Tack än en gång för svaret!

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag vill säga ytterligare några ord om den del som vi har haft att handlägga inom regeringen, nämligen besvärärendet.

Grusbolagets besvärsskrift inkom till jordbruksdepartementet den 18 augusti 1978. Ärendet remitterades till ett flertal myndigheter den 24 augusti. Detta hände alltså under Anders Dahlgrens tid som departementschef.

Sedan begärda yttranden inkommit fick bolaget i sedvanlig ordning tillfälle att bemöta dessa. Bolagets påminnelsekrift inkom den 3 november. Vid skriften hade fogats en teknisk undersökning, enligt vilken massorna inte kunde ha påverkat brunnarna, eftersom konsulten ansåg att grundvattnet inte alls tog den vägen.

Den av bolaget åberopade utredningen skickades för granskning till Sveriges geologiska undersökning, som anmodades att avge förnyat yttrande. SGU:s yttrande kom departementet till handa den 20 december. Av yttrandet framgår att SGU bl. a. besiktigat platsen.

Därefter inhämtades förnyade yttranden från övriga remissinstanser.

Eftersom massorna enligt länsstyrelsens beslut skulle ha borttransporterats före utgången av november 1978 förordnade regeringen att länsstyrelsens beslut t. v. inte skulle gälla.

Remissbehandlingen avslutades den 14 februari 1979. Ärendet avgjordes av regeringen den 22 februari.

Av det anförda torde framgå att besvärärendet handlagts med största skyndsamhet.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 106

Fredagen den
16 mars 1979

*Om kapitaltillskott
till Scharins Söner
AB i Skellefteå*

§ 7 Om kapitaltillskott till Scharins Söner AB i Skellefteå

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Roland Brännströms* (s) den 2 mars anmälda fråga, 1978/79:393, och anförde:

Herr talman! Roland Brännström har med anledning av att Scharins Söner AB i Skellefteå hos regeringen har ansökt om lokaliseringsstöd frågat mig om jag är beredd att anvisa det kapitaltillskott som behövs för att genomföra projektet och att påskynda handläggningen så att ovissheten om framtiden för de anställda undanröjs.

Jag har tidigare i svar på en interpellation av Börje Hörnlund redogjort för min syn på det s. k. MDF-projektet.

Vid det tillfället framförde jag uppfattningen att ett statligt stöd förutsätter en acceptabel ägarstruktur och en rimlig kapitalbas för företaget. Vidare anförde jag att de marknadsmässiga förutsättningarna för den produkt som skall tillverkas närmare måste utvärderas för att bringa klarhet i om projektet är lönsamt.

Efter samråd med statsrådet Wirtén vill jag ånyo understryka att förutsättningarna vad gäller marknad och ägarstruktur måste vara uppfyllda för att en statlig finansiell medverkan skall kunna komma in fråga. Ett omfattande

Fredagen den
16 mars 1979

*Om kapitaltillskott
till Scharins Söner
AB i Skellefteå*

arbete pågår i samverkan mellan företaget och industridepartementet för att hitta lösningar som kan ge företaget en tillfredsställande ekonomisk grund för projektet och klarlägga produktens marknadsförutsättningar.

Regeringen har nyligen beslutat infria en tidigare beviljad lånegaranti för att garantera företagets fortbestånd under den tid detta arbete pågår. Jag kan försäkra att arbetet bedrivs med största möjliga skyndsamhet.

Eftersom beredningen av företagets ansökan om lokaliseringsstöd för MDF-projektet ännu inte är avslutad kan jag inte nu uttala mig om huruvida företagets ansökan kommer att bifallas eller inte.

ROLAND BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret. Jag finner en positiv men dess värre också en negativ del i innehållet.

Det positiva är att regeringen nu beviljat den lånegaranti som behövs för att företaget skall kunna fortleva medan arbetet pågår. Det negativa är att man dess värre ännu inte kommit till beslut beträffande MDF-projektet.

Här föreligger, skulle jag vilja hävda, ett tillfälle att påskynda ett beslut utifrån det beslutsunderlag som enligt min bedömning ändock är ovanligt väl genomarbetat jämfört med vad som gäller för många andra problemföretag. Det borde finnas möjlighet för regeringen att mycket snabbt ta ställning till projektet som sådant.

Jag vill i detta sammanhang anmärka mot de höga krav som är ställda utifrån vad som sägs också i svaret i dag, nämligen att en acceptabel ägarstruktur och en rimlig kapitalbas är grundläggande för besked om att regeringen skulle vara beredd att medverka till ett genomförande.

Jag ifrågasätter om det är skäligt att i detta sammanhang ställa – som jag ser det – mycket höga krav på företaget Scharins jämfört med andra företag i branschen som nu också har samma omstruktureringsproblem.

Ärendet är ändock av den beskaffenheten att den första tidsplaneringen för omstruktureringen började redan i december 1976. Från 1978 har ärendet på ett eller annat sätt legat för prövning hos myndigheter eller på departementsnivå.

Jag vill understryka vikten av att ett beslut kommer nu, så att man verkligen har möjligheter att genomföra den omstrukturering det innebär, som både från regional synpunkt och sysselsättningsmässigt är positiv och som därför också från branschens synpunkt bör vara positiv, eftersom det nya projektet ger en bättre användning och en energisnålare processinriktning än den nuvarande produktionen. Dessutom vill jag hävda att man i regionen har ett påtagligt behov av att ha kvar denna industri. Den betyder så mycket för den småindustri som t. ex. på sågsidan levererar avfallsprodukter, och den kan vara av helt avgörande betydelse för om verksamheten i den branschen skall kunna drivas med hyggligt ekonomiskt utbyte. Jag vill fråga om industriministern inte ändå skulle vara beredd att frångå en del av de mycket högt ställda kraven och försöka – i samma riktning som jag bedömde det näringsutskottet i går beslutade – uttrycka en positiv uppfattning om Scharins.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag är medveten om mycket av det Roland Brännström har sagt. Jag vill emellertid ändå understryka att denna nya produkts marknads-mässiga förutsättningar ingalunda är oomtvistade. Vi fäster därför stor vikt vid att någon sakkunnig och stark kraft kommer att visa sin tilltro till produkten genom att gå in i företaget och därmed skapa de förutsättningar vi har talat om.

ROLAND BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag förstår i och för sig industriministern, som försöker att så långt möjligt finna ett ekonomiskt väl underbyggt alternativ när det gäller att omstrukturera i denna bransch. Men jag vill hävda att detta – om man ser på branschen i stort – är ett av de bättre redovisade förslag som finns när det gäller boardbranschens omstrukturering. Jag vill på nytt understryka att den marknadsanalys som är gjord – vad företaget självt har bedömt kan naturligtvis ha färgat analysen något – betydligt bättre än i många andra fall klargör att det finns en avsättning för denna produkt. Den säljs ju redan nu av företaget – visserligen genom att man köper den utifrån – och den placeras alltså på en marknad som redan är bearbetad.

Detta understryker att en betydande marknadsanalys redan praktiskt är genomförd, och det borde till en del besvara den fråga som jag tycker industriministern alltför hårt ställer upp som ett kriterium innan han är beredd att fatta ett positivt beslut. Man kan se på branschen i stort, och det finns här ett direkt förslag, väl tekniskt genomarbetat beträffande industri-lösningen, som är klart att handlägga och där de faktiska kostnaderna är väl underbyggda – såvitt jag kan bedöma. Insatsen förefaller mot den bakgrunden vara mindre tvivelaktig och säkert väl motiverad utifrån den regionalpolitiska betydelse som företaget Scharins har i Skellefteåregionen. Det är ju inte det enda företag vi har bekymmer med i dag på en ort som i övrigt har ensidig näringsstruktur och där det är ytterst angeläget att man agerar från industridepartementets sida.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om glasbruken i Flygsfors och Strömbergshyttan

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att besvara *Lena Öhrsviks*(s) den 8 mars anmälda fråga, 1978/79:414, och anförde:

Herr talman! Lena Öhrsvik har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta med anledning av att Orreforskoncernen nu meddelat att företaget tänker lägga ned glasbruken i Flygsfors och Strömbergshyttan.

Orreforsgruppen har under de senaste åren redovisat omfattande förluster, vilket har haft sin grund i såväl den allmänna lågkonjunkturen som strukturella problem inom företaget. Dessa problem är inte specifika för Orrefors utan gäller för den manuella glasindustrin som helhet.

*Om glasbruken i
Flygsfors och
Strömbergshyttan*

Ett omfattande utredningsarbete har under senare tid pågått inom Orrefors i syfte att finna sådana former för verksamheten som kan ge lönsamhet för företaget. I utredningsarbetet har även de anställda deltagit.

Det utredningsresultat som nu föreligger pekar på att fortsatt produktion vid glasbruken i Strömbergshyttan och Flygsfors kommer att vara förlustbringande även framgent.

Enligt vad jag har låtit inhämta från företagsledningen kommer det stora flertalet av de ca 40 anställda vid Strömbergshyttan att kunna erbjudas fortsatt anställning vid Sandviks glasbruk. Vad gäller Flygsfors glasbruk är situationen något besvärligare. Företagsledningen räknar emellertid med att kunna erbjuda omkring hälften av personalstyrkan fortsatt arbete vid andra glasbruk inom företagsgruppen.

Företagsledningen har nu inlett MBL-förhandlingar med de anställda. Samtidigt har en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att söka finna alternativ produktion vid Flygsfors eller finna en intressent som är beredd att överta verksamheten och driva den vidare. Gruppen består av företrädare för företagsledning, de anställda, kommunen och länsmyndigheter.

Riksdagen har redan tidigare i enlighet med regeringens förslag fattat beslut om ett omfattande stödprogram för den manuella glasindustrin. Regeringen har inte för avsikt att vidta några särskilda åtgärder med anledning av det beslut styrelsen för Orrefors nu har fattat.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret.

Den manuella glasindustrin är en snabbt krympande bransch, som diskuterats vid åtskilliga tillfällen här i riksdagen. Den aktuella situationen är att branschen under de senaste två åren minskat från 2 500 till ungefär 1 800 anställda.

Det är två stora koncerner som dominerar branschen, och ca 90 % av de anställda finns inom fyra kommuner i Småland. Glasbruken är på sina resp. orter ofta den enda eller den helt dominerande industrin.

Orreforskoncernen har nu meddelat att man skall lägga ned tillverkningen i Flygsfors och Strömbergshyttan. Jag och många med mig är nu i högsta grad intresserade av vad regeringen tänker göra med anledning av detta.

Jag hade egentligen inga förhoppningar om att få ett svar som kunde stilla de anställdas och bygdens oro. Folkpartiregeringen visade ju redan i budgetpropositionen att man inte tänkte ägna sig särskilt mycket åt glasindustrin.

Vi socialdemokrater i de aktuella länen skrev sedan budgetpropositionen framlagts en motion, där vi försökte analysera branschens problem och föreslå åtgärder för framtiden. Näringsutskottet har nyligen behandlat denna motion och i stora delar bifallit den. Detta torde bl. a. innebära att riksdagen inom kort kommer att hos regeringen begära att en samlad plan för samhällets insatser på glasindustrins område upprättas. Målet bör enligt utskottet vara att bevara denna industris långsiktiga konkurrenskraft och konstnärliga kvalitet, så att nuvarande sysselsättningsnivå kan bibehållas.

I klartext betyder detta att utskottet och troligen också en enig riksdag inte kommer att acceptera några nedläggningar.

Mot den bakgrunden borde man kunna vänta sig snabba och kraftfulla åtgärder från regeringens sida. Men om man som industriministern har en inneboende motvilja när det gäller att begränsa företagens frihet, så är detta givetvis inte så lätt. Riksdagens beslut måste dock vara vägledande, varför industriministern måste försöka stå ut med sin motvilja ett tag till.

Jag skulle vilja säga till industriministern: Gör inte samma misstag som föregående innehavare av industriministerposten! Trots att en samhällsekonomisk kalkyl visade plussiffror, trots att kommunen låg i den s. k. grå zonen och trots de anställdas böner om trygghet, så medverkade han till nedläggning av ett glasbruk. Bygden håller nu på att sakta dö ut. Jag syftar här på Björkshult.

När det gäller Flygsfors finns också en samhällsekonomisk kalkyl. Den visar att samhällets kostnader vid en nedläggning blir ca 4 milj. kr. under första året. De sociala konsekvenserna för de enskilda människorna kommer därutöver – de går ju inte att mäta i pengar.

Möjligheterna för Orrefors att ta emot anställda är ganska begränsade, eftersom man även där har förluster. Jag vill påstå att vissa specialiteter då går förlorade. Och jag frågar mig om vi verkligen inte har utrymme för två små belysningsglasbruk.

Jag vill ställa några kompletterande frågor till industriministern. Om man eventuellt kan komma fram till förändrade ägandeförhållanden, är staten då beredd att vara med och stödja en sådan sak? Det gäller ju inte enbart ett visst antal anställda, utan det gäller hela bygdens existens och ett stort kulturarv. Jag får återkomma med några frågor.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Bl. a. för att bereda Lena Öhrsvik tillfälle att återkomma vill jag beträffande den fråga hon hann framställa säga följande. Om förändrade ägandeförhållanden kommer till stånd får vi pröva den situation som då föreligger och den framställning som då kan komma.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag får tacka för det svaret och återgår sedan till mina övriga frågor. Jag vill veta om industriministern tycker att det är samhällsekonomiskt och socialt försvarbart att lägga ned dessa glasbruk. Jag vill också veta hur industriministern tolkar näringsutskottets uttalande om att behålla nuvarande sysselsättningsnivå.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Låt mig då först och främst konstatera att det ena av glasbruken, nämligen Strömbergshyttan, ligger 5 km från ett större glasbruk, där de vid Strömbergshyttan anställda kan beredas sysselsättning. Detta kan knappast vara något problem. Det är en så kort sträcka att man nästan inte ens kan kalla det för pendling. Däremot är problemen större beträffande det andra

Fredagen den
16 mars 1979

*Om tillvaratagande
av förslag från de
anställda vid teko-
industrierna i Skel-
lefteå och Lycksele,
m. m.*

glasbruket, Flygsfors. Det är klart att vi i ljuset av riksdagens eventuellt kommande beslut närmare får studera hur vi mot den bakgrunden skall ställa oss beträffande just Flygsfors och vad som där kan vara försvarbart att göra. Riksdagens beslut kan ju, tycker jag, näppeligen vara relevant i fallet Strömbergshyttan.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag kan möjligen instämma i det allra sista som industriministern sade. Men jag har fortfarande inte fått svar på frågan hur industriministern tolkar näringsutskottets uttalande om att behålla nuvarande sysselsättningsnivå.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om tillvaratagande av förslag från de anställda vid tekoindustrierna i Skellefteå och Lycksele, m. m.

Industriministern ERIK HUSS erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Birgitta Hambraeus* (c) den 16 februari anmälda interpellation, 1978/79:148, dels *Svea Wiklunds* (c) den 2 mars anmälda fråga, 1978/79:392, och anförde:

Herr talman! Birgitta Hambraeus har frågat mig dels på vilket sätt jag har gett de anställda vid tekoindustrierna i Skellefteå och Lycksele möjlighet att visa hur deras idéer skulle kunna förverkligas, dels på vilket sätt resultatet av denna utvärdering kommer att föras in i den övergripande tekoplanen.

Svea Wiklund har frågat mig vilken tolkning jag gör av riksdagens beslut angående stöd till Algotsindustrierna i Skellefteå, Lycksele och Kramfors angående eventuell konkurrens med andra tekoföretag.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Regeringen kommer i propositionen om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 att föreslå att 1 milj. kr. anvisas för att användas av AB Eiser för utvärdering och utveckling av de idéer till helt nya produkter som de anställda i Lycksele och Skellefteå har presenterat. Avsikten är att utvärderingen skall ske i nära samarbete med de anställda och Gunnar Lund, som jag den 29 november 1978 gav i uppdrag att undersöka om nyssnämnda idéer kan förverkligas och skapa långsiktig sysselsättning i mindre skala.

Verksamheten vid Skellefteå- och Lyckseleenheterna bedrivs sedan februari 1979 i ett separat bolag, Nord Konfektion AB, som är ett dotterbolag till Eiser.

Enligt vad jag har inhämtat från Eiser har arbetsgrupper bildats med företrädare för bl. a. de anställda, verkställande direktören för Nord Konfektion samt representanter för Skellefteå och Lycksele kommuner. Grupperna har att utvärdera bl. a. de produkttyper av olika arbetsoveraller samt sjukhuskläder som de anställda har presenterat. Jag har vidare inhämtat att företaget nu kommer att sy en testkollektion av de föreslagna modellerna.

Fredagen den
16 mars 1979

*Om tillvaratagande
av förslag från de
anställda vid teko-
industrierna i Skel-
lefteå och Lycksele,
m. m.*

Gunnar Lund har informerat mig om att han beräknar slutföra sitt uppdrag i höst. Hans utvärdering har av denna anledning inte kunnat beaktas i regeringens proposition om åtgärder för tekoindustrin (1978/79:145).

Risken för konkurrensmässiga orättvisor till följd av statliga åtgärder torde vara större i en tillbakagående bransch under stark ekonomisk press än i en expansiv bransch med genomsnittligt god lönsamhet. Risken för samhälls-ekonomiskt ogynnsamma effekter av olikheter i villkoren mellan statlig och övrig företagsamhet är därför stor inom tekoindustrin. Strävan bör därför vara att ge det statliga företaget samma möjligheter, rättigheter men också skyldigheter som övriga företag inom tekoindustrin för att undvika risk för snedvridning av konkurrensen. Statsunderstödd verksamhet bör såvitt möjligt inte leda till att sysselsättningsproblem flyttas till andra företag med motsvarande produktionsinriktning.

Vad gäller verksamheten i Lycksele och Skellefteå kommer den löpande produktionen, dvs. exkl. testprodukter, under det här året att utgöras av plagg som skall konkurrera med importen. Försäljningspriserna för den löpande produktionen har därför måst beräknas efter de priser som erläggs vid import av liknande plagg. Avsikten är alltså att dessa plagg inte i någon nämnvärd grad skall störa övrig försäljning av liknande plagg tillverkade i Sverige.

I det betänkande av näringsutskottet (NU 1978/79:16) som låg till grund för riksdagens beslut om bl. a. medelstillskott till Statsföretag AB anfördes bl. a. att uppmärksamhet måste ägnas åt frågan om en fortsatt drift vid den statliga tekokoncernens enheter i Norrland får direkta återverkningar på företag som redan nu bedriver motsvarande produktion på andra orter som också har sysselsättningsproblem. För att motverka detta ansåg näringsutskottet att regeringen borde ta initiativ till ökad beställning från statliga verk och myndigheter, liksom till lageruppbbyggnad med särskilt stöd. Regeringen borde vidare enligt näringsutskottet ta initiativ till förhandlingar i detta syfte med såväl Landstingsförbundet som Svenska kommunförbundet. Regeringen uppdrog därför den 21 december 1978 åt tekodelegationen att ta upp överläggningar med de båda förbunden i syfte att tillgodose vad näringsutskottet anför i fråga om upphandling av tekovaror. Dessa förhandlingar är ännu inte avslutade.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Den senaste månaden tycks många positiva saker ha börjat ske för tekoindustrierna i Västerbotten. Styrelsen för det nybildade bolaget Nord Konfektion har börjat arbeta, och produktutvecklingsgrupper har bildats. Det är mycket bra att regeringen kommer att föreslå 1 milj. kr. för att företagsledning, de anställda och Gunnar Lund skall kunna utveckla och utvärdera de anställdas idéer med sikte på att skapa varaktiga arbetstillfällen i Västerbotten. Experimentverksamheten vid Nord Konfektion AB kommer att ha stor betydelse också för många andra företag, därom är jag övertygad. Det är ju här fråga om ett nytt sätt att utveckla produkter, att finna marknader

Fredagen den
16 mars 1979

*Om tillvaratagande
av förslag från de
anställda vid teko-
industrierna i Skel-
lefteå och Lycksele,
m. m.*

och att engagera alla inom ett företag för ett meningsfullt arbete. Det finns uppenbarligen ett stort behov av välutvecklade arbets- och skyddskläder som inte är tillgodosett i landet. Branschen bör alltså kunna expandera och inte gå tillbaka.

Erfarenheten efter de anställdas kamp och delseger är att många fackföreningar har sett till att beställningar lagts ut på kläder som man önskar skall tillverkas inom landet. Det är ett värde i sig att kunna ha kontakt med dem som syr ens kläder och kunna påverka utformningen i samarbete. Kunskapen om hur de har det som tillverkar det jag använder ökar samhörigheten och solidariteten. Främlingskapskänslan i tillvaron minskar och arbetsglädjen ökar. Det är en form av standardökning, som inte kommer med i snäva ekonomiska kalkyler men som jag tror och hoppas kommer att bli allt centralare i framtiden.

Nord Konfektions pionjärarbete rör alltså mycket mer än själva de nya produkterna – det är ett nytt sätt att samarbeta, inom företaget och med kunderna. Varje medarbetare ser sin del i helheten. Ingen skall behöva detalj- och fjärrstyras eller underordna sig maskinerna. Taylorsystemet, det löpande bandet och MTM-studier är gammaldags system som inte passar en människosyn med fria, tänkande människor som vill utvecklas, skapa och ta ansvar.

Det är naturligtvis väsentligt att styrelsen för Nord Konfektion utformar den dagliga verksamheten vid företaget så att tillverkningen blir en praktisk tillämpning av de idéer man utformar i arbetsgrupperna. Maskiner som passar till produktionen måste anskaffas och basproduktionen inriktas på kunskapsutveckling för den framtida produktionen. Samhällsstödet bör användas för experimentverksamheten och får självfallet inte medföra att kläderna säljs till priser som konkurrerar ut liknande svensk produktion. Departementets positiva intresse för denna experimentverksamhet är självfallet av stor betydelse. Jag skulle vilja fråga industriministern: På vilket sätt följer industriministern den fortsatta experimentverksamheten?

Statliga och kommunala beställningar bör, som riksdagen räknade med, kunna bli ett viktigt instrument för att säkerställa en tekoindustri av den art som jag beskrivit. Industriministern säger i sitt svar till mig att delegationen för samordning av åtgärder avseende tekoindustrierna den 21 december 1978 fått i uppdrag att ta upp överläggningar med de båda förbunden. Jag vill också fråga industriministern på vilket sätt dessa förhandlingar förs, till vilka resultat man hittills kommit samt när man kan förvänta att de är avslutade.

SVEA WIKLUND (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga. Jag är liksom Birgitta Hambraeus glad över att regeringen nu kommer att föreslå att 1 milj. kr. skall anvisas till företagsledningen och de anställda, så att de kan utvärdera det arbete som de så intensivt bedriver.

Näringsutskottet anförde, som statsrådet nämnde, att uppmärksamhet måste ägnas åt frågan om en fortsatt drift vid den statliga tekokoncernens

enheter i Norrland, så att den inte får återverkningar på företag som bedriver liknande produktion på andra orter. Jag tror att det är viktigt att man konkretiserar vad som kan menas med detta.

En byxa är alltid en byxa, även om material, användningsområde och utförande är helt olika. Det finns bevisligen ett stort behov av yrkesanpassade arbetskläder av typer som inte finns på marknaden i dag. Men det krävs både uppfinningsrikedom och kapital för att konstruera nya klädtyper för nya användningsområden. Sömmerskorna vid Nord Konfektion har jobbat frenetiskt på detta – det är ju deras framtid det handlar om. Men de behöver också ha ordergång till företagen i Västerbotten. Det är på den punkten som jag och många med mig har börjat undra om konkurrensbegränsande åtgärder redan har satts in – och av vem.

Tidningen Norra Västerbotten skrev den 2 mars:

”Algots i Borås stoppade order till Skellefteå

Sitter företaget Algots i Borås och stoppar eventuella order för Nordkonfektion i Skellefteå och Lycksele?

Frågan måste ställas, sedan det visat sig att planeringschef Sture Hendén vid Algots i Borås i början av februari sagt nej till en order från Nittorps syfabrik utanför Borås på i första hand 5 000 overaller.

Detta trots att Nordkonfektion AB bildades redan den 25 januari. Eisers ledning fick överhuvudtaget aldrig veta något om ordern.

– Det är säkerligen inte första gången det sker, men den hittills enda gång det kan beläggas, säger Kerstin Berglund fackklubbens ordförande i Skellefteå.”

Det är ett citat direkt från tidningen.

Detta är, såvitt jag vet, inte det enda som har hänt. Redan i oktober förra året försökte Matti Viio i Sollentuna att förlägga sömnadsarbeten till Skellefteå. Det rörde sig om en produktion som skulle sysselsätta 80–90 personer. Men Statsföretag sade nej. Man tyckte att det var alldeles för osäkert. I dag sysselsätts 160 sömmerskor i den produktionen. För en månad sedan var Matti Viio i kontakt med Statsföretag och Eisers ledning för att återigen diskutera lönsömnad i Skellefteå. Han erbjöd sig att ha samtliga sömmerskor i arbete omgående, om bara Statsföretag sade ja. Det besked han fick den gången var att han skulle vara välkommen tillbaka i mitten av mars för att träffa Eisers ledning. Jag vet inte om den kontakten har kommit till stånd ännu.

Min fråga till industriministern är: Kan industriministern ge någon förklaring till de här underliga turerna?

När det är brist på arbete, när folk sitter och väntar på arbete, så är det egendomligt att man tackar nej till order.

Matti Viio är f. ö. inte ensam om att försöka få lönsömnader till Nordkonfektion. Det framgick också av tidningsartikeln. Nittorps Syfabrik försökte intressera Statsföretag för overaller. I första hand var det en order på 5 000 plagg som ingick i en stororder på 100 000 overaller som Nittorps hade. Enligt vad produktionschef Lars Fridh på Nittorp har uppgivit för tidningen Norra Västerbotten räknade man med att lägga minst 30 000 av dessa plagg på

*Om tillvaratagande
av förslag från de
anställda vid teko-
industrierna i Skel-
lefteå och Lycksele,
m. m.*

Fredagen den
16 mars 1979

*Om tillvaratagande
av förslag från de
anställda vid teko-
industrierna i Skel-
lefteå och Lycksele,
m. m.*

Nordkonfektion, om företaget klarade den första leveransen. Men produktionschef Lars Fridh fick beskedet att produkten inte var lämplig för Nordkonfektion – för resten hade Nordkonfektion fullt upp att göra hela våren. Ett annat Borås-företag, Fristad, ville i december att Algots i Västerbotten skulle sy 50 000 overaller, men företagsledningen var inte intresserad.

Förstår industriministern att vi som bor i Västerbotten, som läser i tidningarna vad som sker och som lyssnar på lokalradion om sömmerskornas kamp, börjar fundera över om det verkligen är meningen att Nordkonfektion skall få en chans?

Jag tycker det är positivt att Algotssömmerskornas kamp har lett till ett uppsving för svensktillverkade arbetskläder. Det är ju något som hela tekoindustrin kommer att ha nytta av. Men samtidigt tycker jag att de rimligen borde få ut något själva av det också.

Alla dessa underliga turer från Statsföretags sida har kostat sömmerskorna i Västerbotten förlust av den erfarenhet som de skulle ha fått om de i stället bemötts med litet välvilja. Min fråga blir: Är industriministern beredd att på något sätt kompensera Algotssömmerskorna för detta? Det har ju nu också gått två av de dyrbara sex månaderna.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Det är ju inte möjligt för mig att kommentera de många detaljuppgifter som Svea Wiklund här har lämnat. Det fungerar inte så, att ett departement på det viset sysslar med statliga företags dagliga handhavande av sina uppgifter. Det är inte heller meningen att vi skall fungera på det sättet.

Jag vill emellertid säga att jag skall se till att de uppgifter som Svea Wiklund har lämnat kommer till Eiserledningens kännedom.

Jag vill vidare konstatera att om Matti Viio hade fått bifall till sina förslag, skulle det ha fått återverkningar på AMS skyddade verkstäder, vilket inte hade varit så bra. Det väsentliga i sammanhanget är emellertid att konstatera att sömmerskorna vid dessa olika produktionsställen har arbetsuppgifter f. n.

På Birgitta Hambræus fråga hur jag följer verksamheten vill jag svara att det i första hand sker genom Gunnar Lund. Förhandlingarna med Landstingsförbundet och Kommunförbundet förs, såsom sägs i svaret, genom tekodelegationen. Man skall emellertid ha klart för sig att några väsentliga resultat knappast kan uppnås genom sådana överläggningar, då Landstingsförbundets medlemmar – och Landstingsförbundet är naturligtvis den stora institutionen i sammanhanget, eftersom sjukvården sorterar under landstingen – redan placerat 95 % av sina inköp vid svenska företag. Procentsatsen lär vara mindre för kommunerna, men Kommunförbundets möjlighet att dirigera inköpen är begränsad. Men överläggningar sker som sagt i syfte att befrämja den inriktning som näringsutskottet har talat om.

BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Landstinget beställer 95 % av sina inköp av textilvaror vid svenska företag, säger industriministern. Många tekoföretag har en ganska liten tillverkning inne i landet, vilket betyder att det inte är likgiltigt hos vilket svenskt företag beställningarna görs.

Enligt vad jag har förstått har överläggningarna mellan tekodelegationen och Kommunförbundet hittills skett på ämbetsmannaplanet eller kanske med de försäljningsorganisationer som finns där; åtminstone har politikerna ännu inte haft frågan uppe. Jag skulle därför vilja fråga industriministern om det inte är lämpligt att de här överläggningarna kommer upp i förbundens styrelser för en diskussion som har att göra med värderingar. Det bör alltså fattas politiska beslut och inte bara beslut av fackmän.

SVEA WIKLUND (c):

Herr talman! När industriministern säger att om Matti Viios kollektion sytts upp på Nord Konfektion, så skulle det ha fått återverkningar på AMS, är detta sant så till vida att 80 av de 160 sömmerskorna i dag är sysselsatta med sådant arbete i Sverige, men de återstående 80 finns i Finland. Så långt jag har kunnat kollationera de uppgifter som jag har fått syr Matti Viio upp 8 % av sin tillverkning i Portugal i dag, beroende på att han har stött på svårigheter här hemma.

Jag vet också att Algotssömmerskorna skulle ha känt det betydligt trevligare att få sy arbetsoveraller än att behöva sy kavajer – som de knappt vet kommer till användning – till SIDA. Dessutom har det varit på det sättet att materialet till fabriken i Skellefteå har levererats väldigt ojämnt. Jag vet att en dag fick 20 sömmerskor sitta och vänta på sömnadsmaterial som aldrig kom, så det är tydligt att den servicen från Statsföretag inte alls har fungerat.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1978/79:132 till justitieutskottet

§ 11 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:2208 och 2209 till lagutskottet

1978/79:2210 till näringsutskottet

§ 12 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 10.44 att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 13 Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 14.00.

Nr 106

Fredagen den
16 mars 1979

*Om tillvaratagande
av förslag från de
anställda vid teko-
industrierna i Skel-
lefteå och Lycksele,
m. m.*

§ 14 Anmäldes och bordlades
Proposition
1978/79:167 om lån till Åreprojektet

§ 15 Anmäldes och bordlades
Motioner

1978/79:2211 av *Georg Andersson* och *Christer Nilsson*
med anledning av propositionen 1978/79:92 om lokal- och utrustningspla-
neringen vid statliga högskoleenheter

1978/79:2212 av *Olle Göransson m. fl.*
1978/79:2213 av *Karl-Erik Svartberg m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:96 om vissa organisationsfrågor
m. m. rörande försvaret

§ 16 Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande

1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:100 bilaga 12 såvitt
avser stöd till dagspressen, organisationstidskrifter samt tidningar på andra
språk än svenska m. m. jämte motioner

Skatteutskottets betänkanden

1978/79:37 med anledning av motioner om avdragsreglerna för ökade
levnadskostnader, m. m.
1978/79:38 med anledning av motion om det särskilda byggnadsinvesterings-
avdraget m. m.

Justitieutskottets betänkanden

1978/79:26 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag
till domstolsväsendet m. m. jämte motioner
1978/79:27 med anledning av propositionen 1978/79:86 om ändring i lagen
(1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, m. m. jämte motion

Kulturutskottets betänkande

1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag
till kyrkliga ändamål jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

1978/79:23 med anledning av propositionen 1978/79:41 om tandläkarnas
utbildning m. m. jämte motion
1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:71 om utbildning av
sjöbefäl samt drift- och underhållsteknisk personal i högskolan jämte
motioner

Näringsutskottets betänkande

1978/79:28 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser vissa
anslag inom industridepartementets verksamhetsområde jämte motio-
ner

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller Arbetsmarknad m. m. jämte motioner

Nr 106

Fredagen den
16 mars 1979

Civilutskottets betänkanden

1978/79:21 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller anslag till lantmäteri- och kartväsendet jämte motioner

1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt avser anslag till planväsendet

1978/79:23 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser anslag till kommundepartementet m. m.

1978/79:24 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser anslag till länsstyrelserna m. m. jämte motioner

1978/79:25 med anledning av propositionen 1978/79:100 i vad avser anslag till kronofogdemyndigheterna jämte motioner

Anmälan av interpellation

§ 17 Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 16 mars

1978/79:165 av *Lars Gustafsson* (s) till utbildningsministern Jan-Erik Wikström om fördelningen av anslagen för det särskilda vuxenstudiestödet:

Anslagen för det särskilda vuxenstudiestödet är i enlighet med vad som föreslogs i propositionen 1975:23 fördelade så, att en större del reserverats för grundskolestudier och en mindre för gymnasieskolestudier. Den exakta fördelningen (55 % för grundskolan resp. 45 % för gymnasiet) har fastställts av regeringen, och vuxenutbildningsnämnderna har i dag inga möjligheter att omdisponera medlen efter regionala behov.

Motivet för den rådande fördelningen står givetvis att finna i reformens inriktning på korttidsutbildade och deras behov. Tre års erfarenhet har dock visat att en sådan för alla VUN fastställd kvotfördelning ger upphov till betydande olägenheter och i vissa fall får konsekvenser som direkt strider mot reformens huvudsakliga syfte.

Det har visat sig att fördelningen av medel i många län inte alls står i proportion till antalet ansökningar på grundskole- resp. gymnasienivå. Anslagna medel har inte kunnat förbrukas inom grundskolekvoten samtidigt som nämnderna på grund av brist på medel tvingats till en mycket hård prioritering bland studerande på gymnasienivå.

Någon behovsprövning i enlighet med SsL 7 kap. 11 § blir givetvis inte aktuell i de fall då de anslagna medlen är mer än tillräckliga för att bevilja

Fredagen den
16 mars 1979

*Anmälan av inter-
pellation*

samtliga sökande pengar. Följaktligen har i många län alla formellt berättigade sökande i grundskolan beviljats studiepenning oavsett behov. I ytterlighetsfallen har detta t. ex. inneburit att heltidsarbetande utan inkomstbortfall beviljats studiepenning för fritidsstudier eller att sökande med gymnasiekompetens erhållit stöd för att repetera vissa ämnen i grundskolan. Något skäl för en ekonomisk prövning har inte heller förelegat under dessa omständigheter, och därmed har även sökande med betydande inkomster och förmögenheter erhållit vuxenstudiestöd – ett förhållande som för många studerande ter sig orimligt i jämförelse med ekonomiprövningen inom studiemedelssystemet.

Inom den gymnasiala kvoten har nämnderna däremot tvingats tillämpa ett mycket hårt urvalsförfarande. I Stockholms län räcker således anslagen till mindre än hälften av alla nysökande. Till gymnasieutbildning hänförs numera all yrkesinriktad utbildning, oavsett längd, och därmed har man i nivåhänseende jämställt t. ex. 4 veckors städledarutbildning med en 4-årig utbildning på teknisk linje.

De korta yrkesinriktade gymnasieutbildningarna står dock i allmänhet öppna även för sökande som inte har förkunskaper motsvarande grundskolekompetens, och de utgör härigenom och genom sin yrkesanknytning ett eftertraktat studiealternativ för många korttidsutbildade vuxna. Den målgrupp studiepenningen avsetts för kan således i många län i lika stor utsträckning återfinnas bland studerande på gymnasienivå som på grundskolenivå.

Mot den bakgrunden framstår den nuvarande kvoteringen av anslagen som orättvis och föga motiverad. Om nämnderna själva gavs möjlighet att disponera hela anslaget för vuxenstudiestöd, skulle man uppnå en bättre anpassning till regionala behov. Därmed skulle stödet komma att användas mer effektivt och på ett sätt som står i bättre överensstämmelse med reformens syfte än vad som nu är fallet.

Ett annat alternativ till den nuvarande kvoteringen vore att nu, sedan några års erfarenhet vunnits, överväga om kvoteringen behöver vara densamma i alla län. Behovet av grundskole- resp. gymnasieskolestudier varierar uppenbarligen från län till län. De faktiskt registrerade ansökningsvolymerna under ett antal år till grundskola resp. gymnasieskola kunde t. ex. få vara vägledande för kvoterna.

Mot bakgrund av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till utbildningsministern få ställa följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att föreslå ett slopande av de nuvarande kvoterna och låta vuxenutbildningsnämnderna själva avgöra fördelningen?
2. Om så inte är fallet, är statsrådet då beredd att förändra kvoteringen, så att den skulle kunna variera mellan länen med hänsyn tagen till efterfrågan på grundskole- resp. gymnasieskoleutbildning?

§ 18 Meddelande om frågor

Nr 106

Fredagen den.
16 mars. 1979

Meddelades att följande frågor framställdes

den 15 mars

*Meddelande om
frågor*

1978/79:441 av *Gustav Lorentzon* (vpk) till industriministern om NCB:s sulfatmassfabrik vid Köpmanholmen:

I de senaste av dessa dagar har det stadigt ingått meddelanden från massmedia om hur framtiden kan komma att gestalta sig för NCB:s olika företag i Norrland. Den stora finanssläkten Wallenberg, som på sin tid påpassligt tog över Ivar Kreugers stora tillgångar vid dennes konkurs på 1930-talet, har åter blivit aktuell. En ny stor konkurs inom industrivärlden är enligt massmedia i faggorna. Återigen dyker namnet Wallenberg upp i sammanhanget. Det luktar pengar – lätt förtjänta. Var står regeringen? Tillåter regeringen konkurs, och vilka företag av dem som nämnts i massmedia kommer att överleva? Ett företag som i detta sammanhang inte nämnts är den NCB-ägda sulfatmassfabriken i Köpmanholmen. Är den redan tillspillogiven?

Att oron för framtiden är påtaglig i Örnköldsviksområde; och då framför allt på Köpmanholmen är självklart. För ett par år sedan försvann ett NCB-ägt sågverk på denna ort med 120 anställda. På en fråga i riksdagen den 8 februari 1977 förklarade dåvarande industriministern Nils Åsling att NCB då valt att vidareutveckla sulfatmassfabrikationen, varför sysselsättningen skulle garanteras. Hur är läget i dag?

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern:

Vilka planer har regeringen för att rädda sulfatmassfabriken vid Köpmanholmen och sysselsättningen där?

1978/79:442 av *Pär Granstedt* (c) till kommunikationsministern om järnvägs-
trafiken mellan Stockholm och Södertälje:

Frågan om hur en ökad kapacitet skall åstadkommas på järnvägen mellan Stockholm och Södertälje har livligt diskuterats. Ett förslag innebär att en ny järnväg byggs från Flemingsberg över Grödinge till Järna. Ett annat är att nuvarande järnvägssträckning mellan Stockholm och Södertälje S kompletteras med ett eller två spår. Det senare är den lösning som kan accepteras av Södertälje kommun.

I ett remissvar i ett stadsplaneärende intill järnvägen i Östertälje skriver SJ: "Det i beskrivningen omnämnda nya dubbelspåret kommer – om trafikleden utbyggs – att gå från Flemingsberg till Järna över Grödinge. Av denna anledning kan Tj-områdets bredd nu minskas."

Vilken förankring i politiska beslut har SJ för detta sitt handlande?

Nr 106

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 14.01.

Fredagen den
16 mars 1979

In fidem
BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert